

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS**

494. *Laccobius (Dimorpholaccobius) sinuatus* MOTSCHULSKY, 1849 i *Laccobius (Laccobius) minutus* (LINNAEUS, 1758) (Coleoptera: Hydrophilidae) – nowe dla Gór Świętokrzyskich

Laccobius (Dimorpholaccobius) sinuatus MOTSCHULSKY, 1849 and *Laccobius (Laccobius) minutus* (LINNAEUS, 1758) (Coleoptera: Hydrophilidae) – new to the Świętokrzyskie Mountains

KEY WORDS: Coleoptera, Hydrophilidae, *Laccobius minutus*, *Laccobius sinuatus*, new records, Świętokrzyskie Mts., Central Poland.

Góry Świętokrzyskie do pierwszych lat XXI wieku były najsłabiej poznaną krainą pod względem występowania przedstawicieli rodziny Hydrophilidae – wykazywany był z niej zaledwie jeden gatunek. Dopiero praca BIDASA i PRZEWOŻNEGO (2003: Wiad entomol., **22**, 1: 5-12) znacząco uzupełniła tę wiedzę – podano w niej informacje aż o 32 gatunkach Hydrophilidae nowych dla tej krainy, jednak wśród nich brak było przedstawicieli rodzaju *Laccobius* ERICHSON, 1837.

Laccobius sinuatus MOTSCH.

Gatunek zasiedlający słabo porośniętą lub nagą strefę przybrzeżną drobnych zbiorników wodnych lub wolno płynących cieków, na podłożu ilastym lub gliniastym (HANSEN 1987: Fauna ent. scand., **18**: 1-254). Jeden z najrzadziej poławianych i wykazywanych z Polski gatunków z tego rodzaju. Przez długi okres czasu był znany tylko z Pojezierza Pomorskiego, Dolnego Śląska, Beskidu Zachodniego i Beskidu Wschodniego, na podstawie danych z XIX wieku (BURAKOWSKI i in. 1976: Kat. Fauny Pol., XXIII, **4**: 1-307). Stosunkowo niedawno jego występowanie na terenie naszego kraju zostało potwierdzone (PRZEWOŻNY 2002: Wiad. entomol., **21**, 3: 183-184; PRZEWOŻNY i in. 2006. Nowy Pam. fizjogr., **4**, 1-2: 23-54). Współcześnie znany zaledwie z 4 stanowisk w trzech krainach – na Pojezierzu Mazurskim, Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej i Wyżynie Lubelskiej. Kolejne, nowe stanowisko tego chrząszcza w Polsce, stwierdzono na terenie Gór Świętokrzyskich:

– Dyminy ad Kielce (UTM: DB72), 20 III 1990 – 1♂, leg. M. BIDAS.

Laccobius minutus (L.)

Jeden z najpospolitszych gatunków z tego rodzaju, znany z prawie całej Polski (nie notowany jeszcze z zaledwie 5 krain, w tym z Gór Świętokrzyskich), spotykany licznie i w różnorodnych typach zbiorników wodnych.

- Górki Szczukowskie ad Kielce (DB63), 13 IX 1981 – 1 ♀, leg. M. BIDAS;
- Dyminy ad Kielce, 27 III 1990 – 1 ♂, leg. M. BIDAS;
- Suków ad Kielce (DB72), 22 VIII 1993 – 1 ♀, 10 VIII 1997 – 1 ♀, , leg. M. BIDAS.

Wszystkie okazy zostały oznaczone przez pierwszego autora i znajdują się w kolekcji drugiego autora.

Marek PRZEWOŹNY, Zakł. Zool. Syst. Wydz. Biologii UAM, Poznań
Marek BIDAS, Kielce

495. Przyczynek do poznania Dryopidae (Coleoptera) Gór Świętokrzyskich

A contribution to the knowledge of the Dryopidae (Coleoptera) in Świętokrzyskie Mountains

KEY WORDS: Coleoptera, Dryopidae, new records, Świętokrzyskie Mts., Central Poland.

Występowanie w Polsce przedstawicieli rodziny Dryopidae jest słabo poznane, a z Gór Świętokrzyskich znany był zaledwie jeden gatunek – *Dryops ernesti* GOZIS, podany z tej krainy na podstawie danych sprzed ponad 50 lat (BURAKOWSKI i in. 1983: Kat. Fauny Pol., XXIII, 9: 1-294). Niniejsze doniesienie to ma na celu uzupełnienie danych o występowaniu Dryopidae w Górach Świętokrzyskich.

Dryops auriculatus (GEOFFROY, 1785)

- Mójcza ad Kielce (UTM: DB72), 6 VIII 1990 – 1 ♂, 10 VIII 1990 – 1 ♂;
- Pasma Dymińskie, Dyminy ad Kielce (DB72), 11 III 1995 – 1 ♂;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 20 IV 1996 – 1 ♂.

Jeden z najpospolitszych przedstawicieli rodziny Dryopidae, choć w Polsce nieznanymi jeszcze z niektórych krain. Z Gór Świętokrzyskich dotychczas nieopisywany.

Dryops ernesti GOZIS, 1886

- Górki Szczukowskie ad Kielce (DB63), 25 VII 1980 – 1 ex.;
- Dyminy ad Kielce, 6 VI 1990 – 1 ex.;
- Kielce - Baranówek (DB73), 2 VI 1992 – 1 ex.;
- Domaszowice ad Kielce (DB73), 7 V 1993 – 1 ex., 8 IX 1998 – 1 ex., 12 IX 1998 – 2 exx.;
- Podmachocice ad Kielce (DB83), 26 VIII 2000 – 1 ex..

Również jeden z najpospolitszych przedstawicieli tej rodziny w Polsce, nieznanymi dotąd tylko z 4 krain. Większość danych o tym gatunku to stare notowania, najnowsze wykazania pochodzą z Wyżyny Lubelskiej (BUCZYŃSKA, BUCZYŃSKI 2006: Ann. UMCS Lublin, Sect. C, 61 (2): 71-88) i Babiej Góry (KUBISZ, SZAFRANIEC 2003: [W:] Monografia Fauny Babiej Góry. Publikacje Komitetu Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 163-221).

Dryops griseus (ERICHSON, 1847)

- Dyminy ad Kielce, 4 VII 1990 – 1 ♂;
- Kielce - Wietrznia, 20 IV 1996 – 1 ♂;
- Mosty ad Chęciny (DB62), 28 VI 2003 – 1 ♀.

Gatunek znany z 11 krain, głównie na podstawie starych danych. Nowsze wykazania pochodzą tylko z Doliny Bugu (PRZEWOŹNY i in. 2006: Nowy Pam. fizjogr., 4, 1-2: 23-54) i Bieszczadów (KUBISZ i in. 1998: Roczn. Muz. górnośl. w Bytomiu, Przyroda, 15: 5-15). Z Gór Świętokrzyskich dotychczas niepodawany.

Dryops luridus (ERICHSON, 1847)

- Suków - Papiernia ad Kielce (DB72), 17 VIII 1992 – 1 ♂, 1 ♀.

Gatunek podobnie jak poprzedni podawany z 11 krain, na podstawie dawnych stwierdzeń. Współczesne dane pochodzą z Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego na Wyżynie Lubelskiej (BUCZYŃSKI i in. 2007: Parki nar. Rez. Przyn., 26, 2: 93-111), oraz Górnego Śląska i Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (KORDYLAS 1994: Latissimus, 4: 9-11). Z Gór Świętokrzyskich dotychczas niepodawany.

Wszystkie okazy zostały zebrane przez drugiego autora i znajdują się w jego kolekcji. Całość materiału oznaczył pierwszy autor.

Marek PRZEWOŹNY, Zakł. Zool. Syst. Wydz. Biologii UAM, Poznań
Marek BIDAS, Kielce

496. Kolejne stanowisko pszczoły samotnicy *Xylocopa violacea* (LINNAEUS, 1758) (Hymenoptera: Apoidea) w Polsce

The following localization of solitary bee *Xylocopa violacea* (LINNAEUS, 1758) (Hymenoptera: Apoidea) in Poland

KEY WORDS: Hymenoptera, Apoidea, Apiformes, *Xylocopa violacea*, faunistic record, Bieszczady Mts., SE Poland.

Zadrzechnia fioletowa – *Xylocopa violacea* (LINNAEUS, 1758) nie była notowana w Polsce przez większą część okresu po II wojnie światowej. Wcześniej (1868–1935) notowano ją kilkakrotnie:

- z Krakowa (WIERZEJSKI 1868: Spraw. Kom. Fizjograf., 2: 108-120),
- z Dolnego Śląska: Wrocław, Opole, Strzegom, Legnica (DITRICH 1903: Z. Entom., 28: 19-54),
- z Górnego Śląska: Bytom (SCHOLZ 1912: Ih. Ver. Schles. Ins. Breslau, 5: 15-17), Zawiercie (BANASZAK 1979: Bad. fizjogr. Pol. zach., 32, Seria C: 59-68),
- z Kazimierza nad Wisłą (MINKIEWICZ 1935: Fragm. faun. Mas. Zool. Pol., 2: 189-207).

Ze względu na brak późniejszych obserwacji gatunek został uznany przez BANASZAKA (2004: Polska czerwona księga zwierząt – Bezkręgowce. IOP PAN – Kraków, AR – Poznań: 221-222) za prawdopodobnie wymarły w Polsce. Jednak od 2000 roku *Xylocopa violacea* została stwierdzona na terenie kraju trzykrotnie: w roku 2000 w Poleskim Parku Narodowym

(BANASZAK, PIOTROWSKI 2005: Wiad. entomol., **24**, 2: 77-80) oraz w roku 2007 na Wyżynie Małopolskiej we Włoszczowej i pod Miechowem (BANASZAK i in. 2008: Wiad. entomol., **27**, 1: 37-38).

Interesujące okazało się kolejne odnalezienie *Xylocopa violacea*, które na dodatek znacznie poszerza dotychczasowy areal zasiedlenia tego gatunku w Polsce, bo o południowo-wschodnią część kraju. Nowa informacja o występowaniu tego gatunku pochodzi z Bieszczadów Zachodnich:

– Nowy Łupków ad Komańcza (UTM: EV75), 5–10 VI 1998 – 1♂, martwy, na poboczu drogi gruntowej sąsiadującej z lasem mieszanym z przewagą buczyny (domieszka olszy szarej). Najprawdopodobniej pszczoła została uderzona przez przejeżdżający pojazd, ale okaz nie został uszkodzony.

Biorąc pod uwagę, że gatunek ten, łącznie z pokrewnym *Xylocopa valga* GERSTAECKER, 1872, należy do największych i charakterystycznych naszych żądłówek, był więc trudny do przeoczenia przez faunistów działających po II wojnie światowej. Stwierdzone w ostatniej dekadzie XX wieku i na początku obecnego stulecia stanowiska świadczą wymownie o odradzaniu się populacji gatunku, czy też raczej o tworzeniu się jego nowej, wschodniej populacji. *Xylocopa violacea* występuje często w Europie Południowej, stanowiska na terenie naszego kraju są najbardziej w kierunku północnym wysuniętymi w zasięgu gatunku. Obecną ekspansję wiążać możemy zapewne ze zmianami klimatu w Europie, czego konsekwencją są coraz częstsze doniesienia o poszerzaniu się arealów przez inne, wcześniej rzadkie, najczęściej południowe gatunki owadów. Z żądłówek dotyczy to np. *Scolia hirta* SCHRANK (BANASZAK i in. 2004: Bad. fizjograf. Pol. zach., **50**: 101-132); *Formica glauca* RUZSKY (CZECHOWSKI i in. 2004: Fragm. faun., **47**, 1: 51-53); *Andrena fulva* (MÜLLER) (BANASZAK 2006: Pol. Pismo ent., **75**: 511-537), czy *Parnopes grandior* (PALLAS) (JAROSZEWICZ 2007: Fragm. faun., **50**, 1: 19-25; TWERD [w druku]: Chrońmy Przr. ojcz.). Dobrym przykładem niech będzie także licznie odnajdywana współcześnie na coraz szerszym areale modliszka – *Mantis religiosa* (LINNAEUS) (LIANA 2007: Fragm. faun., **50**, 2: 91-125). Zastanawiające jest, że jak przedwojenne stanowiska *Xylocopa violacea* skupione były głównie na Śląsku, tak współczesne związane są z południowo-wschodnią częścią kraju. Być może jakąś rolę w wędrówce z ostoi słowackich odgrywa Przełęcz Łupkowska lub Uzacka, tak jak dla wędrówek owadów ze stanowisk śląskich czy małopolskich Brama Morawska. Są to jednak tylko przypuszczenia. Konkretniejsze wnioski mogą przynieść ewentualne stwierdzenia kolejnych stanowisk *Xylocopa violacea* w Polsce.

Józef BANASZAK, Inst. Biol. Środ. UKW, Bydgoszcz
Przemysław ZIĘBA, Zakł. Higieny Wet., Lublin